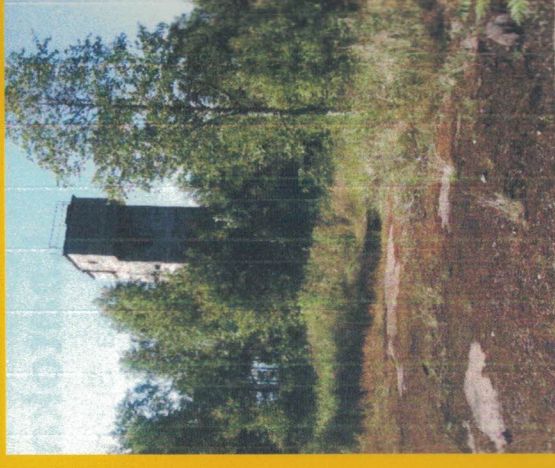
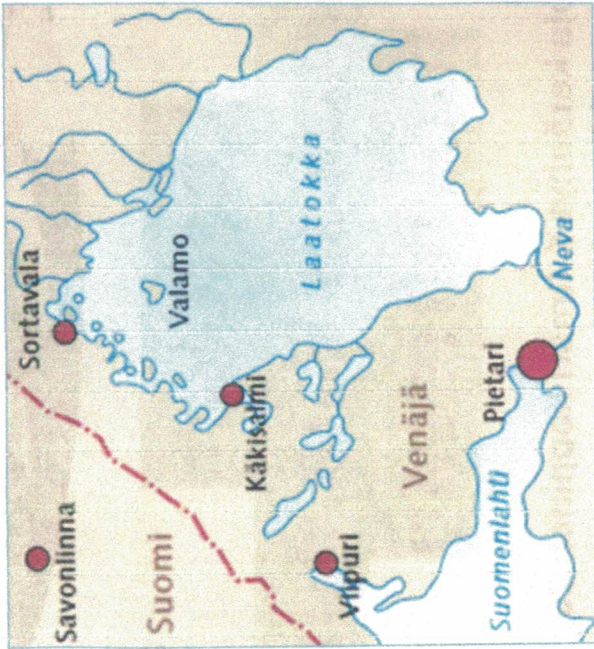

Laatokan loistokas Valamon luostarisaari

Tietoja kerännyt Y. Ilmari Koppinen 2025

Laatokan Valamo

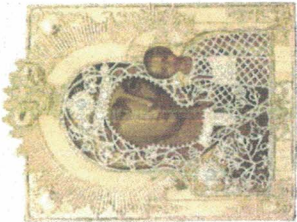
Ennen talvisotaa Suomen ja Neuvostoliiton raja kulki poikki Laatokan ja sen pohjoisosassa noin 40 km:n etäisyydellä oleva Valamon saaristo kuului Suomeen. Nyt on tarkoitettu tarkastella Valamon luostarin ja Laatokan puolustustoimen suhdetta. Yhtenä tietolähteenä on **Jouko Piirolan** laatima ”Valamo ja sen sanoma”-niminen kirja (1982) sekä **Erkki Marttilan** kirja ”Rannikkotyöstörykmentti 3 toimi täällä” (2001). Myös internet tiedostosta on tähän saatu tietoja.

Valamo ortodoksisen uskon keskuksena

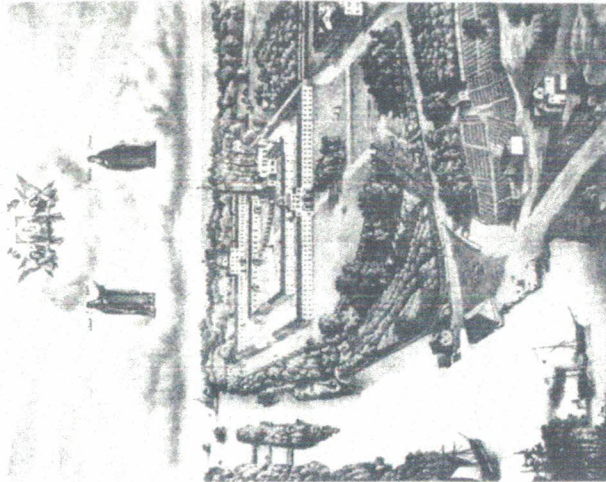
Kristinusko alkoi levitä Venäjälle, johon Valamo ensimmäiseen on kuulunut, viimeistään 800-luvulla muun muassa patriarkka **Fotioksen** toimesta. Valamon luostarin epävarman perimätiedon mukaan kreikkalainen munkki **Sergei** tuli Valamoon 900-luvun lopulla julistamaan evankeliumia. Hän sai siten työnsä jatkajaksi karjalaisen käännynnäisen **Hermanin**. Heitä kumpaakin kunnioitettiin pyhinä kuoleman jälkeen. Arvellaan, että Valamon luostari perustettiin tätä seuraavina vuosisatoina ja että Valamon luostari olisi ollut toiminnassa viimeistään 1160-luvulla pienenä erakkoiluostarina. Valamon luostari kasvoi hitaasti kristillisen lähetystyön keskukseksi Laatokan Karjalaan ja se tunnettiin jo 1300-luvulla korkeasta hengellisestä tasostaan. Jo keskiajan lopulla siellä on ollut kirjasto ja siellä on käsin kopioitu kirjoja vuosisatoja.

Uuden ajan alussa se oli jo rikas suuriluostari. Vuoden 1500 verokirjan mukaan luostarilla oli 150 taloa. Näistä moni oli **tšasouna** (rukoushuone) tai **skiitta** (sivuluostari tahi erakkomaja). Luostarille maksoi veroa noin 230 perhettä. Luostarin vaurautuminen jatkui. V. 1570 sillä oli 200 maatilaa

Laatokan ympärillä ja Karjalassa, useita majataloja ja myllyjä sekä kalastuslaivasto. Sillä oli uudiskylä Porajärvellä asti, jossa valmistettiin rautaa suomalmista.

Kazanin Jumalan äiti, ikoni 1800-luvulta. Vaippa kullattua hopeaa

Valamon luostari 1700-luvulla rakennettuine kirkkoineen

Mutta 1500-luvun loppulla Ruotsin ja Venäjän välinen pitkäaikainen sota tuhosi Karjalan ja Valamonkin kulttuurua. Useita

munkkeja ja maallikoita surmattiin. Loput pakenivat Venäjälle. Rauhan tultua joku heitä palasi Valamoon. Mutta luostari ei ehtinyt vaurastua

entiselleen, kun uusi sota Venäjän ja Ruotsin välillä syttyi ja munkit joutuivat taas pakenemaan v.1611 Venäjälle. Sitten Ruotsi hallitsi Valamon saariyhmää vuoden 1617 Stolbovan rauhasta vuoteen 1717. Ruotsin sotilaat saalistivat paljon viljaa ja lehmä ym. ja polttivat luostarin maan tasalle. Tänä 100 vuoden aikana Valamon saarilla oli vain joitain talonpoikien tiluksia. Kun **Pietari Suuri** valloitti sitten Suuressa Pohjansodassa Laatokan Karjalan, hän antoi luvan Valamon luostarin jälleenrakennustyölle. Useita munkkeja tuli Valamoon ja luostarin kunnostus alkoi. Uusi puinen pääkirkko vihittiin vuonna 1719 ”Kristuksen kirkastumisen muistolle”.

Uudenkaupungin rauhan (1721) jälkeen luostari alkoi vaurastua ja laajeta ja sen hengellinen elämä vahvistui vaikkakin hitaasti. Munkkeja oli verraten vähän. Heitä oli Valamossa vuonna 1732 vain 18 ja vuonna 1786 55. Vuonna 1754 suuri tulipalo poltti luostarin kaikki rakennukset maan tasalle. Kun igumeeni **Nazarin** tuli vuonna 1781 luostarin johtoon, alkoi luostarissa laajan sisäisen rakentamisen ja luojittumisen kausi. Silloin alettiin käyttää kiveäkin rakennuksissa ja 1700-luvun loppupuolella valmistui kaksikerroksisen kirkon alempi osa ja viitisen vuotta myöhemmin sen yläosa.

Vuonna 1812 liitettiin Valamon saaristo muun ns. Vanhan Suomen mukana Suomen suuriruhtinaskuntaan. Tätä ennen Venäjän valtiovalta oli pyrkinyt valvomaan ja säätelemään kirkkojen ja luostareiden toimintaa. Mutta nyt Suomen suuriruhtinaskuntaan jäänyt Ruotsin laki ei hyväksynyt protestanttisessa yhteiskunnassa luostareita eikä munkkikuntia. Niinpä luostareiden maanomistuksen ja kalastuksen oikeudet sekä Venäjän tavaroiden tullivapaus sekä monet muut syyt aiheuttivat ristiriitoja. Useat riidat ratkaistiin luostarin hyväksi vasta 1880-luvun lopulla **Aleksanteri III:n** aikana.

Näistä vaikeuksista huolimatta Suuriruhtinaskunnan aika oli Valamon luostarille suurta kehityksen aikaa. **Nazarin** työtä jatkoivat munkit **Herman Alaskalainen**, joka eli 1756 - 1836 ja **Innokent** (1801 - 1823) sekä Igumeeni **Venjamin**, jonka aikana 1830-luvulla rakennettiin tiloja kirjastoa, sairaalaa ja ruokailua varten. Luostari sai myös taloja Sortavalasta, Pietarista, Moskovasta ja Novgorodista. Igumeeni **Damaskinin** ollessa johdossa vuosina 1839 - 1881 luostari sai hyvin suuren laajuuden. Pääluostarin laajennuksen lisäksi rakennettiin hotelli ja majatalo, erakkoasuntoja ja seitsemän skiittaa sekä kolmekerroskainen kivitalo, jossa oli verstaita ja pumpulaitos. Uusi pääkirkko, jota oli aloitettu hänen

aikanaan, valmistui kuitenkin vasta hänen seuraajiansa igumeenien **Gabrielin** (1891 - 1893) ja **Jonanin** (kuoli 1896) aikana.

Vuonna 1900 veljestössä oli munkkeja 191 ja noviiseja 572. Vuoden 1913 alkaessa siellä oli munkkeja 359 ja noviiseja 562 sekä palkatun työvoiman kanssa luostariyhteisön väkiluku nousi toiselle tuhannelle. Luostari oli hyvin paljon omavarainen aineellisen elämän suhteen. Munkkeja ja noviiseja oli työssä leipomossa, ompelimossa, keltosepän verstaassa, metalli- ja puutyöpajassa, kalastajina, maanviljelijöinä sekä karjanhoitajina. Heistä jotkut olivat korkeatasoisia muotokuva- ja ikonimaalareita. Valamossa eli voimakkaana oma musiikkitraditio, jolla oli yhtymäkohdat Bysantin musiikkiperintöön. Luostarilla oli ainakin kaksi graniittilouhimoa, yksi Puutsaaressa ja toinen Syskyässä. Mutta monet munkit olivat lukutaidottomia. Siksi Valamossakin oli lukutaidon opetusta.

Itsenäisyyden aika ennen talvisotaa

Historiallisesti tunnettuna aikana Valamo on ollut Venäjän-Novgorodin ja Ruotsi-Suomen etupiirien

Rautaveräjälle alettiin rakentaa patteria jo vuonna 1918 ja Niikkanaan keväällä 1919.

Sotilaallisen toiminnan tultua ortodoksiseen Valamoon ja luostarikuntaan syntyi alkuvaikeuksia kulttuurillisen yhteentörmäyksen ja omaisuuden haluttuun ym. seikkojen takia. Mutta vaikeudet voitettiin vähitellen ja rauhan ajan joukko-osasto löi melko läheiset ja luottamukselliset suhteet ympärivään karjalaiseen yhteiskuntaan sekä myös Valamon ja Konevitsan luostariyhteisöihin. Luostarin ja sotaväen rinnakkaiselo muodostui avoimeksi ja kumpaakin hyödyttäväksi. Niinpä lapsena Valamossa ollut **Eino Salakka** kertoo ”*Valamon aikaan*”-nimisessä kirjassaan, että luostarin hotellin saunassa kylpivät yhdessä sotilaat, munkit ja muukin virkamieskunta.

Kuitenkin luostariin pyrkivien lukumäärä alkoi nopeasti vähetä. Niinpä Valamossa oli igumeeni **Haritonin** aikana 1933 enää 234 munkkia ja noviisia, joista useimmat yli 50-vuotiaita jopa kieleltään venäläisiä. Kun yhteys Neuvostoliittoon katkesi, syntyi Valamon luostarissa ongelmia rangaistuksineen kieli- ja kansalaisuuskysymyksissä, siirtymisessä juliaanista kalenterista gregoriaaniseen ja suhteessa

vaikutusalueen osana. Kun uskonnolla oli maallisessa valtiollisessa elämässä aikoinaan melko hallitseva asema, niin pitkäaikaisen hallinnollisen toiminnan seurauksena Valamosta kehittyi luja ortodoksin hengen keskus, mutta Valamon elämä ei yltänyt vielä varsinaisesti sotilaalliselle tasolle ennen Suomen itsenäistymistä. Ruotsin vallan aikana Valamoa ei tarvittu sotilaalliseksi tukikohdaksi, mutta Suomen itsenäistyessä tilanne muuttui. Tällöin Valamon todettiin olevan sotilaallisesti hallitsevassa asemassa Laatokan alueen rajan tuntumassa. **Erkki Marttilan** kirjan ”*Rannikkotyöstörykmentti 3 toimi täällä*” mukaan koko Suomen puolustusta ajatellen kiinteän puolustuksen tarve koettiin jo v. 1918 välttämättömäksi Laatokallakin.

Suomen itsenäistyttyä Laatokan puolustus järjestettiin ensimmäisen kerran jo Vapaussodan aikana, jolloin se perustettiin 22.3.1918 **Vuoksen Laivaston nimisenä ja** huhtikuussa 1918 **Laatokan Puolustuksen** nimisenä. Ensimmäisenä tehtävänä laivastolla oli estää punaisten kulku murtamalla jäätä. Lokakuussa 1918 nimeksi tuli **III Rannikkotyöstöpataljoona, joka** vuoden 1919 toukokuussa vahvistettiin **Rannikkotyöstörykmentti 3:ksi**, joka nimi oli käytössä lokakuuhun 1939 asti, jolloin puolustuslaitoksessa siirryttiin sodan ajan kokoonpanoon.

ekumeeniseen patriarkaattiin (maanlaajuinen vänhojen hallinto).

Mutta Suomen ortodoksiselle kirkolle siirtynyt luostari avautui jossain määrin ulkomaailman päin. Valamoon avattiin v. 1931 poikakoti, jossa pojat saivat käydä kansakoulun. Siellä alkoi käydä paljon matkailijoita 1930-luvulla jopa noin 30 000 vuodessa. Sieltä valmistettiin paljon kirjatietoja. Presidentit **Ståhlberg** ja **Kallio** sekä marsalkka **Mannerheim** ja Tanskan prinssi **Wilhelm** kävivät siellä ennen talvisotaa. Siellä järjestettiin hengellisiä kokouksia ja laulupäiviä.

Saara Finni sanoi: ”Marsalkka **Mannerheim** vieraili 5.4.1934 Valamon Pyhityssaarella asuvan erakon majassa. Hän polvistui ikonin edessä ja pyysi erakkoa rukoilemaan kanssaan, teki ristinmerkin, pyysi lähtiessään erakolta siunauksen ja suuteli hänen kättään.”

Elias Lönnrot teki kesällä 1828 jalkaisin matkan myös Valamon luostariin. Matkakertomuksessaan hän kuvaa verrattain laajasti heinäkuun alkupäivinä suorittamaansa käyntiään luostarissa. Hän merkitsi muistiin Valamossa eräältä suomalaiselta räätäliiltä ”useampia uudempia runoja”.

Vuoden 1939 syyskuun alussa tulevan sodan uhan tuntu leijui saaren yllä ja ulotti vaikutuksensa Valamoon. Valamossa oli jo 25.10.1939 noin 1300 sotilasta ja perheet evakuoitiin ja kirkonkellot vaikenivat 12.10.1939. Ylimääräiset harjoitukset ja lisävarustautuminen toi siipensä myös Valamolle **Laatokan Meripuolustuksen nimen varjossa**.

RT 3:n komentajana toimi vuodesta 1927 alkaen eversti **Eino lisaki Järvinen** (oheinen kuva), joka oli ollut vänrikkinä Valamossa jo vuosina 1918 - 1919. Hän oli Laatokan joukkojen komentaja myös talvisodan aikana sekä jatkosodassa vuoteen 1943 saakka. Häntä sanotaan legendaarisiksi. Hän oli merivoimien komentaja vuosina 1945 - 1952 ja meripuolustuksen tarkastaja vuonna 1952. hänet ylennettiin kenraaliluutnantiksi vuonna 1951.

Kannikkosyklopedian kuvitus 3:n pitkäaikainen komentaja, eversti Eino Järvinen.

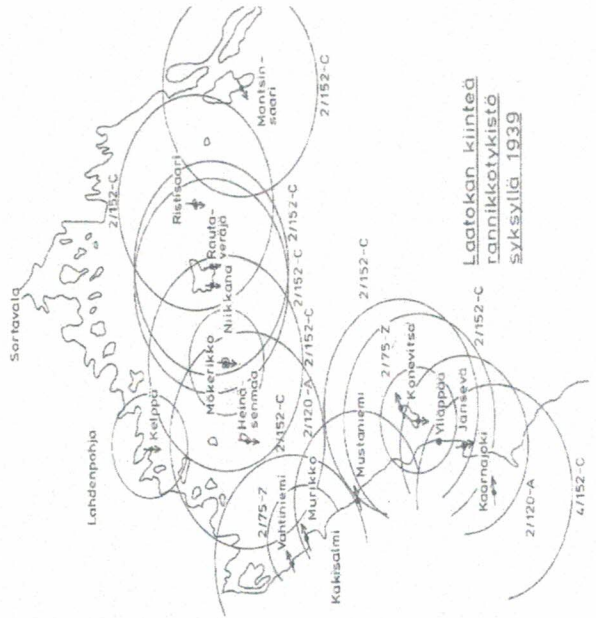
Laatokan pohjoisosan patteripaikoja.

Kiinteät rannikkopatterit tulivat Laatokan puolustuksen kulmakiviksi. Aivan ensivaiheessa vuonna

1918 pattereille sijoitettiin kevyt tykkikalusto. Käkisalmen lähellä olevan Heinäsenmaan eteläpäähän sijoitettiin yksi 75 mm:n Zenit-tykki. Vuosina 1919 - 1923 rakennettiin raskaiden pääosin kuusituumaisten patterien ketju. Tämä linnaaketju alkoi Laatokan länsirannalta Taipaleenjoen suun pohjoispuolelta ja päättyi Laatokan Salmin edustalle.

Valamon saaren ympäristössä Suomen puolustuksen tukikohtia olivat mm. seuraavat patterit: Murrikko, Kelpmä, Heinäsenmaa, Niikkana, Mökerikkö, Rautaveräjä, Ristisaari sekä Mantsinsaaren Peiponen ja Heinäluoto.

Jos mahdollinen vihollinen miehittäisi nämä saaret, se muuttaisi tilanteen Laatokalla sen eduksi.

Talvisodan ja välirauhan aika

Talvisodan alkaessa 30.11.1939 Suomen Laatokan puolustus oli saatu kohtalaisen hyvään kuntoon hajauttamis-, naamiointi- ja linnoitustöiden ansiosta. Joulukuussa 1939 suomalaiset toivat ja asettivat yli 160 miinaa 16 salmeen tai lahden suuhun. Näistä 35 oli maayhdysmiinoja, muut merimiinoja. Mutta tässä yhteydessä suomalaisille koitui onnettomuus, kun HM/S-aluksessa miina räjähti, jolloin neljä sotilasta kuoli ja yksi haavoittui.

Valamon saarella ei talvisodassa varsinaisesti taisteltu eikä Laatokan voimakkaan puolustuskyvyn takia. Suomen patterit suorittivat paljon ammuontoja. Merikittäviin tykistötaisteluihin joutuivat Kaarnajoen, Järisevän, Ylläppään, Konevitsan, Ristisaaren ja Mantsinsaaren rannikkopatterit. Kaarnajoen ja Järisevän pattereilla oli ratkaiseva merkitys Taipaleen torjuntavoitolle.

Talvisodan joulukuussa Valamossa oli hälytyksiä useana päivänä muttei pommituksia. Sen sijaan tammikuun 6. päivästä alkaen varsinainen luostarin aluekin tuli pommitusten kohteeksi. Erityisesti tammikuun 24. ja 26. päivien pommitukset olivat rajuja. Silloin luostarissa suoritettiin

jumalanpalveluksen ja kuoron laulun aikana alkoi kuulua moottorien voimakasta surinaa ja lentokoneiden konekiväärit alkoivat laulaa. Oli kuin kaikki helvetin voimat olisivat olleet paikalla räjähdyksineen, kun pommit putoilivat rakenuksiin. Mutta papisto siirtyi kirkon perälle ja aloitti litania laulun, vaikka pommitusääni tuli yhä voimakkaammaksi. Oli suuri pelko, että siellä hautaudutaan raunioihin. Kuitenkin vigiliapalvelu jatkui ja rukoihtiin. Kun ilmahyökkäys taukosi, todettiin kirkon ja kaikkien siellä olleiden ihmisten säilyneen. Eräät rakennukset olivat vaurioituneet. Seuraavana aamuna liturgiapalvelus aloitettiin anivarhain. Mutta ennen kuin se päättyi alkoi edellisen illan meteli jälleen. Rauhallisemman illan jälkeen puoliyön aikaan tuli hälytys ja helvetin linnut leijailivat vaanien saalistaan. Kirkko ja ihmiset siellä taas säilyivät, mutta tallirakennus tuhoutui ja pommi repi yhden hevosen kappaleiksi. Myös lautatarha syytti tuleen ja liekit nousivat kirkon tornin korkeudelle.

Tammikuun 29. päivänä veljesaterialla oltaessa isä igumeni puhui, että hengenvaara on annettu ylhäältä ja että se on itse Herran kolkutusta. Lyhyen hälytysajan jälkeen hän jatkoi, että kristitty ei

pakene vaan kääntyy hänen asuinsijoihinsa. Näin hän kehotti menemään kirkkoon hälytyksen ajaksi.

Suurimmat hävitykset luostarin rakennuksille tapahtuivat helmikuun 2. ja 4. päivinä, jolloin luostaria kohtasi todellinen pommisade ja se oli yhtenä tulimerenä. Sairaalaasiipi ja arvokas varasto vaatteineen paloivat. Palonkestäväksi rakennettu kirjasto kuitenkin säilyi. Myös kirkko säilyi, kun sen palot saatiin tukahdetuiksi.

Pappismunkki **Pamva** kuitenkin pysyi hälytyksen aikana keljassaan paitsi kerran nähtyään unen, että **Paavali** tulee häntä hakemaan ja hän noudatti nyt tämän lähtökehotusta. Pommituksen loputtua hän kiitti **Paavalia** halaten, kun hän näki, että tiiliseinä oli sortunut hänen vuoteensa päälle.

4. 2. 1940 oli luostarin toiminnan viimeinen päivä. Järkytyneet vanhukset kuljetettiin kuorma-autoilla jäitse Lahdenpohjaan ja edelleen Kannonkoskelle. Valamo, Laatokan helmi jäi jälkeen savuavana ja aika-ajoin korkealle liekihtävänä tulinäkymänä. Veljestön lähdettyä luostariin jäi viisi miestä pommituksista ja paloista säästyneiden kalleuksien toimittamiseksi parempaan talteen pääkirkon alla oleviin mataliin holveihin. He myös

nukkuivat siellä lämmittämättömässä kellaritilassa pakkasesta huolimatta. Se olisi ollut heille hauta, jos pommit olisivat osuneet.

Sitten tuli maaliskuun 6. päivän aamu. Oli tulossa talven yksi kauneimmista päivistä pakkasen pistellessä kirpeästi. Mutta kello seitsemän taivas repesi Laatokan koillisella Petäjänsaarella, jossa käytiin talvisodassa taistelua osana Kitilän suurmotitusta. Petäjänsaarella oli lopuksi luutnantti **V. Sundströmin** komppaniassa noin 130 sotilasta. Maaliskuun 6. päivänä 1940 17 näistä 10 tuntia kestävässä taistelussa kaatui lähes kaikki. Yön pimeyden turvin hengissä pääsi pois vain muutama mies.

Rauhan tultua maaliskuun 13. päivänä 1940 tuli täydellinen hiljaisuus, kun jyminä lakkasi. Valamo oli jätettävä jopa muutamassa päivässä. Sotilaskaluston jälkeen Suomen armeijan kuorma-autot veivät sotilaiden avustaessa luostarin ja skiiittojen kalustoa jätitse. Kalleimmat taideteokset vietiin Rautalammin kotiseutumuseoon. Ikoneita, kirjoja, pieniä kirkonkelloja ja muuta irtainta luostarin omaisuutta vietiin Lahdenpohjaan ja sieltä junalla Suolahteen odottamaan uutta luostarin paikkaa. 18.3.1940 viimeiset veljet poistuivat sillä kertaa Valamosta ja luostarin

toiminta lopetettiin. Sen merkiksi 16-tonninen pääkello löi 12 kertaa.

Luostari evakuoitiin ensin Kannonkoskelle ja sieltä edelleen Heinävedelle, jossa se oli jatkosodankin aikana ja on edelleen. Pakkanen oli niin kova, että helmikuun alussa kuorma-autoliikenne saareen oli mahdollista. Muun muassa 30 kuorma-autolla evakuoitiin rauhan tultua arvokkain luostarin irtaimisto, kuten **Paavalin** ja **Pietarin** pääkirkon holvissa olleet kirkkoesineet.

Sekä armeijan että luostariston välineistön evakuointi mantereelle oli suuritoimista. Luostarin arvokkain irtaimisto saatiin kuljetetuksi 30 kuorma-autolla jätitse pois Valamosta. Valamo luovutettiin venäläisille 18.3.1940. Kun suomalaiset olivat laskeutuneet Laatokkaan talvisodan aikana noin 250 miinaa, niitä jouduttiin raivaamaan sinne tuoduilla raivaajilla ja pienillä raivaajaveneillä.

Välirauhan aikana venäläiset olivat kunnostaneet hotellin ja muitakin rakennuksia. Kirkkoja he pitivät kokoustiloina, mutta useimmat olivat autioina.

Igumeni Hariton kirjoitti Valamosta poistumisesta runon Jäähyvät Valamolle:

"Taas hopealle väikkyy vedet aavat,
 Maa sama Herran siellä on ja täällä,
 ja laiva kulkee hiljaa keinueen.
 näin pyhä usko kokee lohduttaa.
 Vaan sydäntäni viiltää kaipuun haavat,
 Vaan kaipuu siteillensä sinnikkäällä
 sumentaa silmän kyynel suolainen.
 kuin synty vaeltajaa vainoaa.

Miks` sydänparka huokaa raskahasti
 Valamo, rakkain paikka maailmassa,
 Ja miksi mieli veloo ees ja taas?
 sanani liian köyhät kiitokseen.
 Kysymys vanha loppumattomasti,
 Vain murheessansa häilyy ankeassa,
 Näin haet, haet turhaan valkamaas.
 ei yllä ylistyksen korkeuteen.

Hyvästi jää saareni, ainoani,
 Enkeli pyhän saaren, siunaa meitä.
 Hyvästi jääkää paikat pyhän niin,
 Tiedäthän tiemme johdon oikean.
 Kupolit, kultaristit kirkoissani,
 Väkevyys taivaan, tue väsyneitä,
 hyvästi jääkää! Vaiiko näkemiin?
 kuljeta laivaa murheen utapan.

Näin kadotessas` sineen taivaan rannan,
 silmäni hiutuessa ikävään,
 kuvaasi mielessäni aina kannan.
 Sen muiston maisemassa aina nään.

Jatkosodan aika

Jatkosodan alettua kesällä 1941 suomalaisilla Laatokan meripuolustukseen kuului ensin kaksi rannikkoprikaatia. Puolustus perustettiin uudelleen eversti **Eino Järvisen** johdolla ja suomalaiset sotilaat nousivat Valamoon 20.9.1941, kun se oli todettu vapaaksi vihollisista. Mutta sitä ennen yli 10000 venäläistä pystyi käyttämään Valamoahenkireikänä ja evakuoitumaan sen kautta Rautalahden motista Leningradin rintamalle. Poistuessaan Valamosta venäläiset räjäyttivät useita rakennuksia kuten Niiikkanen kasarmirakennuksen. Myös Kelisaarella olevan Rautaveräjän patteripaikan rakennukset on hävitetty lukuun ottamatta ammusvarastoa ja tulenjohtotornia, jonka kuvasin vielä vuonna 2012.

Itse Valamossa jatkosodan aikana ei taisteltu ja koltta ilmaopommituksilta välttyttiin. Siellä olivoodesta 1942 alkaen yksi rannikkoprikaati, jonka nimi oli **Laatokan Rannikkoprikaati**.

Pääosa talvisodan aikaisista linnakkeista varustettiin uudelleen lähes aikaisemman kaltaisiksi lukuun ottamatta eräitä tykkimalleja. Lisäksi Mustannännen niemeen rakennettiin kiinteä patteri.

Laatokan Rannikkoprikaatin laivastovoimien tehostamiseksi vuoden 1942 sulakaudelle sinne saatiin yhteistoiminnallisesti saksalaisten kanssa neljä moottoritorpedovenettä sekä taisteluvene- ja tykistölauttaosasto. Keväältä 1942 alkaen Laatokan Rannikkoprikaatin esikunta toimi Lahdenpohjassa Huuhanmäen kasarmialueella. Tuuloksen maihinnousun aikoihin suomalaiset laskivat miinoitteita Laatokan pohjoisosaan erityisesti v. 1944. Joitain miinoja laskivat myös saksalaiset Pähkinälinnan luo.

Laatokalla sotatoimia ennen kevättä 1944 oli vähän. Niinpä Niikkanan kasarmilla voitiin järjestää vuosina 1943 – 1944 puolen vuoden pituinen erityiskoulutus aliupseereille. Kuitenkin Laatokan luoteen puoleisten saarten valtauksissa taisteltiin. Näistä merkittävimmät olivat Lahdenpohjan luona olevien Markatsiman saaren ja Rahmasaaren valtaamiset. Jatkosodan aikana Valamoa lähestyi vain kahdesti sota-aluksilla merellinen uhka, mutta alukset kääntyivät pois ennen tykkien kantaman piiriin tuloa.

Laatokan Rannikkoprikaatin omat laivastovoimat suorittivat lähinnä partiointia. Neuvostoliiton ilma-toiminta Pohjois-Laatokalla oli laimeaa, koska heidän huomionsa näyttää keskittyneen Leningradin piirityksen vaikeuksiin. Siksi suomalaiset voivat suunnata toimintansa enimmäkseen koulutukseen, harjoituksiin, asemien parantamiseen ja sissiseen järjestelyyn.

Varsinaista luostaritoimintaa ei jatkosodan aikana aloitettu. Valamoon oli kuitenkin lähetetty vuosina 1941 ja 1942 viiden – kymmenen munkin ryhmä pitämään huolta ja kunnostamaan luostarin omaisuutta. Tieto sodan loppumisesta tuli Valamoon 4.9.1944 klo 03.55. Munkit olivat poistuneet Valamosta jo 20.6.1944. Sitten alkoi loppuevakuointi Valamosta. Aluksilla vietiin puolustuslaitoksen materiaalien lisäksi Suuren skiitan ja muita kelloja 17 kpl ja joitakin tauluja.

Viimeiset joukot lähtivät Valamosta 20.9.1944. **Niilo Kohosen ja Eero Porrin** mukaan ”Niille, jotka eri aikoina olivat saaneet asua tai palvelua Valamossa, saarista ja niiden asumuksista, kirkoista ja niitä ympäröivästä luonnosta oli muodostunut ikuisesti muistissa säilyvä koti- palvelu- tai kilvoittelu- paikka”.

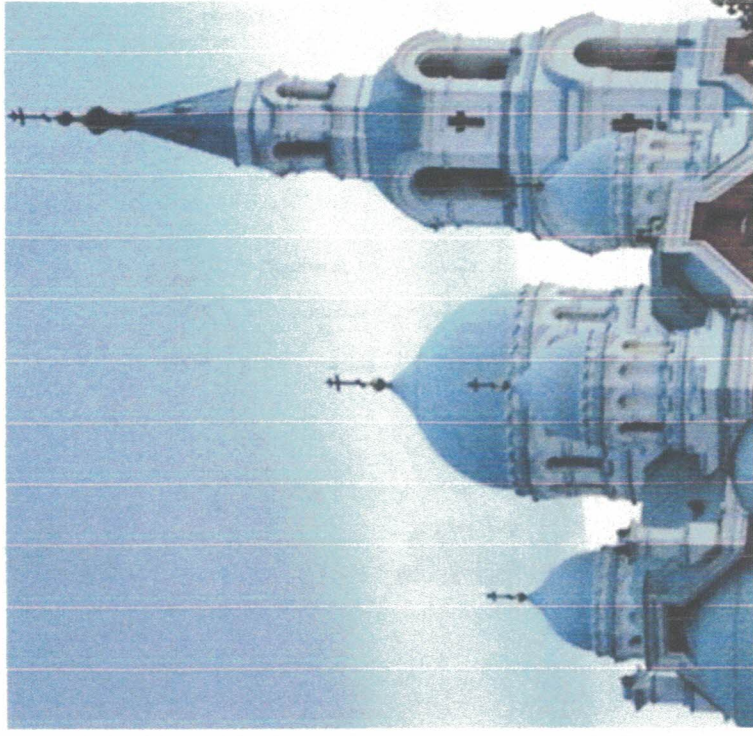
Valamon luonnon kauneus

Pjotr Balašov: Pyhiinvaeltajia Valamossa. 1858. Öljymaalaus kankaalle

Valamon kymmenien saarten saariryhmä on luonnon olosuhteitaan hyvin kaunis ja erikoinen. Se on muodostunut Laatokan suuren altaan eri aikakausina tapahtuneiden kehitysvaiheiden yhteydessä. Kasvi- ja eläinkunta on runsasta ja omaperäistä. Ru-noilijamunkki ylisti Valamon luonnon paratiisillista kauneutta sanomalla: *”Valamo saari ihmehinen, voimasta Luojan armiaan...”* Laatokan pinta on

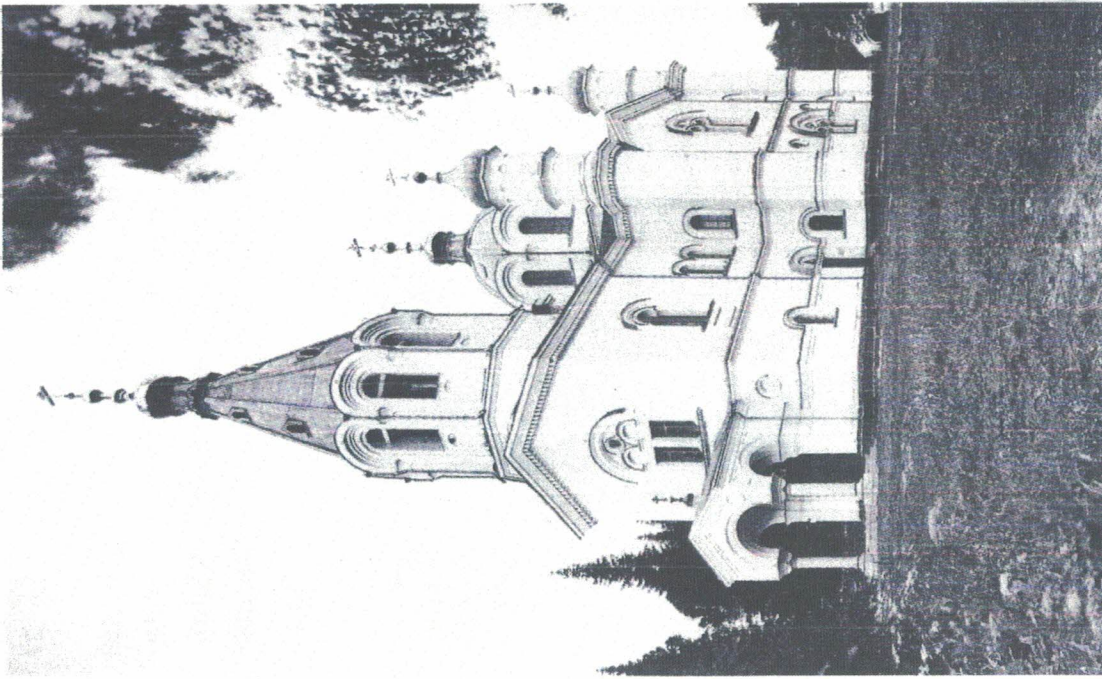
muinoin ollut jopa 16 m nykyistä ylempänä, mistä saaresta löytyy merkkejä rantajyrkänteistä. Valamon luonto on myös moninainen korkeine kallioineen. Kuukanlahdessa on ihmeellisesti sortunutta kalliota.

Myös kauniit luostarin oheinen päärinkko ja tsasounat sopeutuvat saaren kauneuteen.

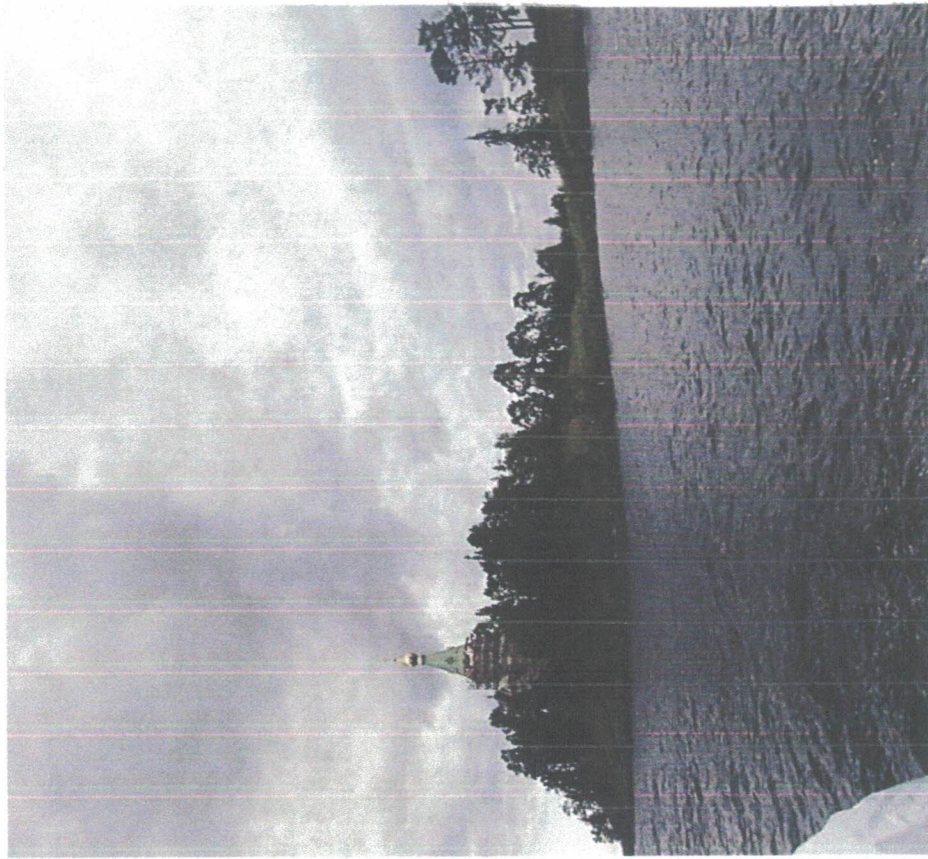
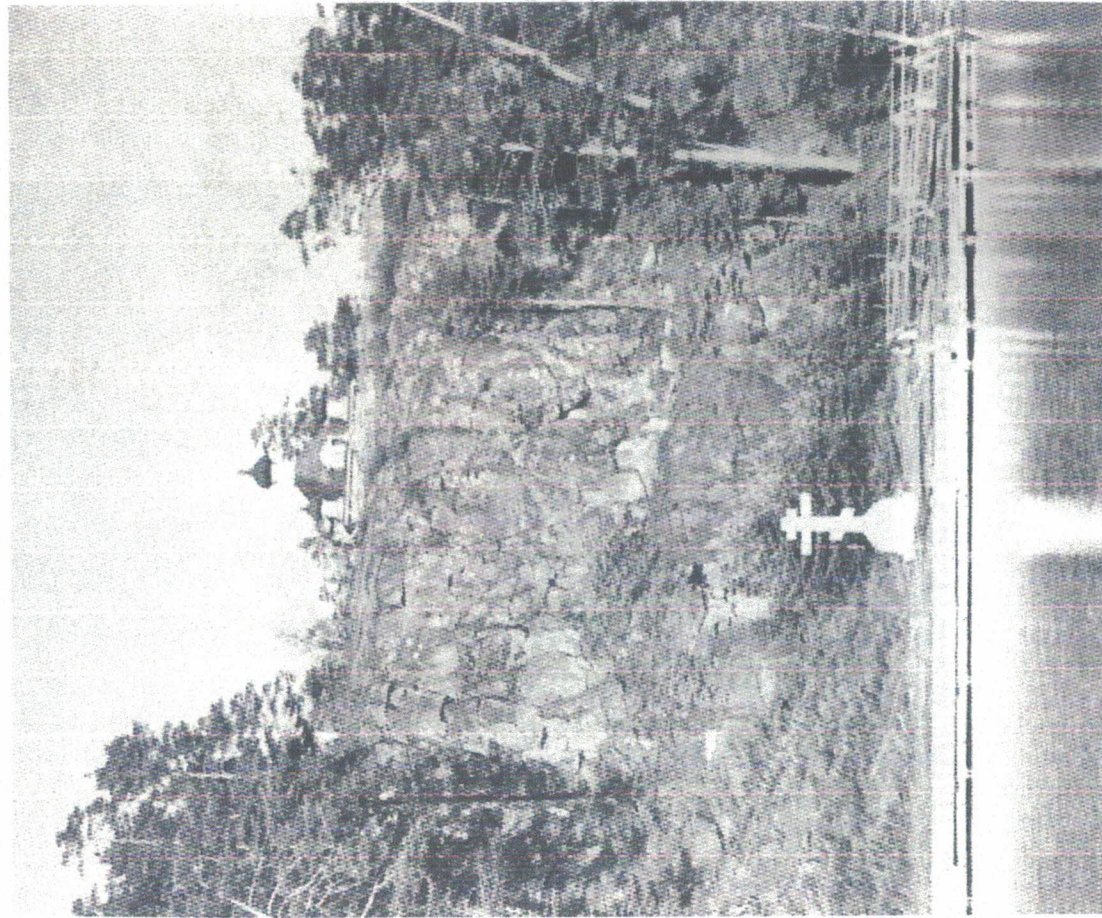

**Pyhän Nikolaoksen kirkko kauniin
rannan kera.**

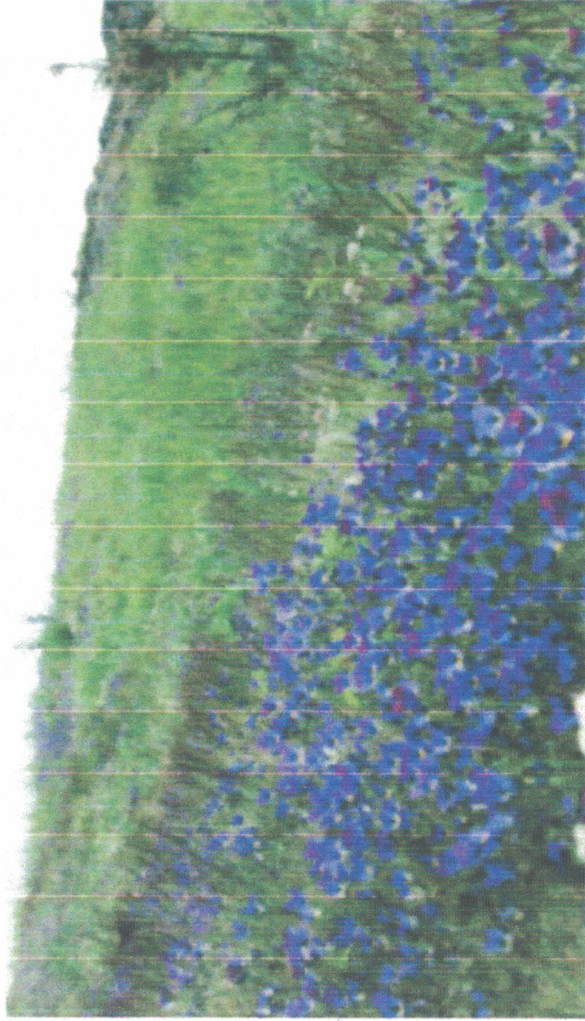

Kaikkien Pyhien eli Suuren kirkon kirkko.

Getsemanen skiitan kappeli Öllymäellä

Aleksanteri Syväriläisen skiitta

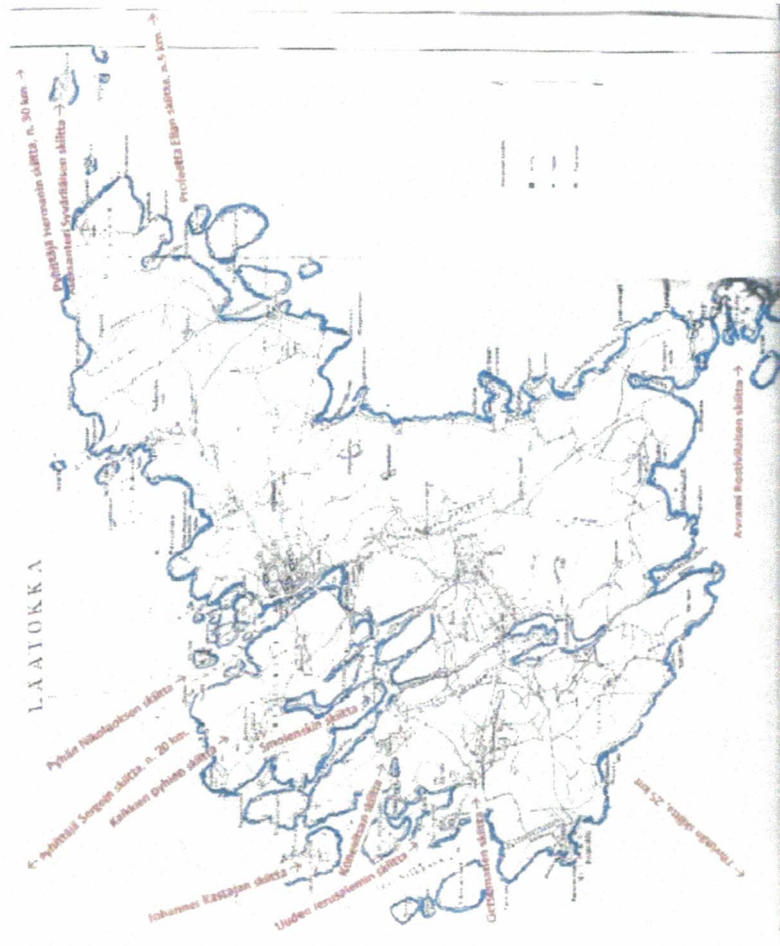
Punainenniemi on orvokien ja muiden kukkivien kasvien peittämä luonnonniitty.

Valamon skiitoista seuraavia esimerkkejä:

Kaikkien pyhien eli Suuri skiitta Erakkosaarella
 Pyhän Nikolaoksen skiitta Ristisaarella
 Aleksanteri Säväriläisen skiitta Pyhityssaarella
 Johannes Kastajan skiitta samannimisellä saarella
 Profeetta Elian skiitta Lembos- eli Lempisaarella
 Konevitsan skiitta Igumenin lammen rannalla
 Avrami Rostovilaisen skiitta Rautaveräjällä
 Tihvinän skiitta Vossinan saarella
 Pyhittäjä Sergein skiitta Puutsaarella
 Pyhittäjä Hermanin skiitta Sysksalnessa

Uuden Jerusalemin skiitta Niikkanassa
 Getlemanın skiitta Öljymäen kallion juurella
 Smolenskin skiitta Erakkosaaren Populinniemellä

Kartta Valamon skiitoista

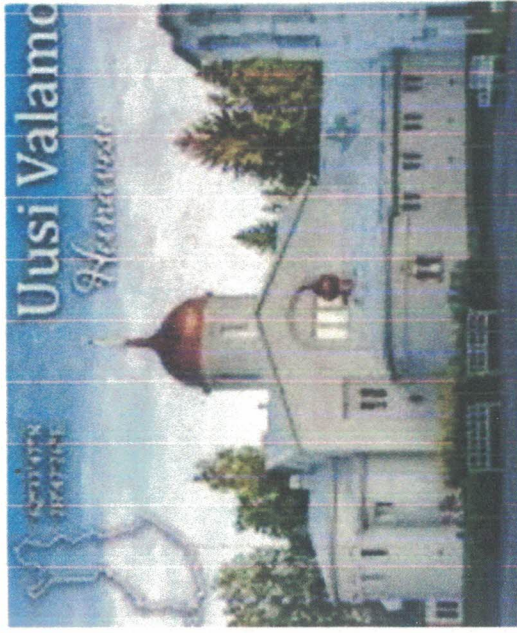
Luostarin siirtyminen Heinävedelle

Luostarin kalleimmat taide-esineet lähetettiin [Rautalammin kotiseutumuseoon](#). Sitten luostarin tavaroita kuljetettiin Lahdenpohjaan, jossa ne lastattiin junanvaunuihin ja koottiin myöhemmin [Suolahteen](#) odottamaan pysyvää sijoituspaikkaa. Valamossa pääkirkon kello ei enää soinnut, sillä se oli turmettu räjäyttämällä.

Sitten luostarin edustajat menivät katsoman [Heinäveden](#) Papinniemen kartanon tilaa. Se todettiin hyväksi ja se ostettiin 24. heinäkuuta 1940. Se nimettiin **Uudeksi Valamoksi**. Siinä oli noin 300 hehtaaria metsämaata ja 50 hehtaaria peltoa rakennuksineen.

Laatokan Valamosta Heinävedelle siirtyneitä munkkeja oli marraskuussa 1940 noin 150 henkeä, joista suurin osa vanhoja miehiä. Luostarissa oli sotien jälkeen myös muualta luovutetun alueen luostareista tulleita asukkaita. Heitä oli [Petsamon luostarista](#) (saapuivat 1944) ja [Konevitsan luostarista Laatokan saareilta](#) (saapuivat 1956 [Keiteleen](#) väliaikaisesti luostarista).

Luostari eli kituuttaen sodan jälkeiset vuodet munkkien määrän vähetessä radikaalisti. Luostari riutui ja rappeutui. Viimein [pappismunkkeja](#) oli enää yksi. **Simforian** (1892-1981), joka myöhemmin oli luostarin johtaja, [igumeeni](#). Hän toimitti yksin tradition määräämät jumalanpalvelukset. Pet-samolaismunkkien joukossa oli [isä Akaki](#), joka kuollessaan 110-vuotiaana 1984 oli Pohjoismaiden vanhin asukas.

**Uusi
Valamo**

**Igumeni
Simforian
eli
Pjotr Matfejev**